

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Augusti Buchneri Orationes Panegyricæ

Buchner, August

Cliviæ, [1668]

XII. Memorïæ Viri Incomparabilis, Danielis Sennerti, Medici.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69483](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69483)

ORATIO DUODECIMA,
 MEMORIÆ
 VIRI INCOMPARABILIS,
 DANIELIS SENNERTI,
 MEDICI,
 DICATA ET DICTA D. XXV. IVLII
 A. cl. lxx. XXXIIX.

Vetus religio est, natales non modò virorum ingentium colere; sed obitus quoque venerabiliter recordari. Ut nunquam non meditanda ad imitationem exempla egregia sunt: sic oportunè cum primis repetimus animo, cum aut concessa terris fuerint, aut iisdem erepta. Ibi testamur lætitiã nostram de partæ felicitatis copiã; hîc desiderium doloremque ex clade acceptã declaramus. Utrobique pii in illos sumus, quorum & vita commodo, & singulari exemplo mors fuit. Apud Virgilium, qui solus inter Poetas nihil in-aptè molitus est, Æneas, Anchisæ soboles, cùm rediisset in orbem annus, ex quo divinum parentem condiderat terrã, festos honores indicit sociis, epulas apparat, victimas cædit; functusque religionibus & ceremoniã Deorum, pompas instituit ac ludos: ut, ne cui tædio esset tristis solennitas, spectaculorum illecebris teneret. Ego verò cum DANIELIS SENNERTI manibus anniversarium solenne instituturus in præsentem sum, nec defatigabo præconem indicendis muneribus; nec vastitatem macello aut pecuariis inferam, ut
 vel

vel accumulem mensas dapibus, aut aras carnibus extruam; & satis habebō, si cuius fortunam non licet assequi, æmuler tamen pietatem. Quā quidem laude si non destituar planè, splendoris ac magnificentiæ facillè carebo. Itaque cū aliud haud possim, vel nudæ officium vocis tantum conferam. Ne cum **SENER-TUS** ipse audiri in præsentē amplius ac cerni haud possit; pariter quoque & ejus memoria conticescat. Quam æternam ac immortalem præstare, ut relinquendum felicioribus ingeniis est; sic provocare illorum indultiam, nec fraudi nobis, & operæ pretium erit. Neque enim silendum sibi sentient amplius, qui intellexerint, vix quicquam dignum Clarissimi viri meritis nos protulisse. Quo magis in ipso aditu statim petenda à Vobis, **AUDITORES**, venia est: ne cum ingenio pariter, nos favor etiam vester relinquat. Qui magnos oratores ut facillè ultrò ambit ac sequitur; ita minutis & proletariis nunquam contingit, nisi materia ipsos commendet. Quæ maximè addit animos, verbaque facturi erigit spem: ut quam attentionem sibi dicentis conatus promittere vix potest, ejus celebritas ac virtus, de quo dicendum, mereatur. Qui vina commendare volunt, aut Rheni flumen, aut illa felicis temulentiae juga, Gaurum, Falernum, Massicum, canunt. Aliis quoque mercibus ut pretium institores concilient, terrarum & gentium, unde advectæ, vocabula, non sine ambitione quadam inculcant. Magnos viros ut facit animus, ita necesse ad eò non est, commemorare in illis, ubi, atque ex quibus nati. Sicut excellens atque egregia mens cœlestis donum est, atque à Deo cum primis venit, ita contingere ubique potest. Non illum aut soli confert nobilitas; aut vilitas

loci contrà excludit. Si patriæ ac incunabilis deberetur, non apud socordissimos Scythas Anacharsis natus esset sapiens: nec apud Athenienses cætos, Meletides stultus. In rure, & inter rastro ipsa ad eò, non laquearia aurea tantum, ac aulæa purpurea, adolevere magnæ animæ; & qui scripserunt leges populis, qui imperarunt latè ac dominati sunt; de casis etiam & gurgustiolis prodierunt. Non reprehenderim tamen Simonidem temerè, qui inter cæteras felicitatis humanæ partes illustrem patriam etiam habuit. Ac gratulandum ad eò Nostro arbitror, quod in Elysiis potius, nobilissimâ gente, quàm ad Borysthenen Schythicum, aut inter deserta Nomadum, hausit lucem: clarissimamque urbium Uratislaviam incunabula habuit pariter, & primam incudem morum, ac officinam. Manat quidem à DEO, tanquam ex sole demissus radius, cœlestis animi vis, quæ nos virtutis & maximarum artium capaces facit: sed ut emicet illa, & adolescat quasi, roburque ac vires accipiat, fomentis externis etiam indiget: nec excitanda solum exemplis egregiis est, sed moderanda etiam disciplinis præclaris. Quarum rerum ut non ubique copia suppetit, ita illustribus civitatibus vix unquam deest. Nam neque esse tales, nisi per viros excellentes queunt; & hos, cum supra alios dignitas famaque poneret, virtus & sapientia evexerat antè. Refert idcirco non nihil planè, ubi quis natus olim sit; inter quos mores & disciplinas increverit prima ætas & adoleverit. Quæ ut tenerrima est, & ceræ instar mollis ac sequax, ita in quæ exempla incidit primùm, eorum formam accipit & tenet Nunquam non Uratislavia Viris magnis, & omni laude excellentibus aut incunabula præbuit, aut domum. Hic DUDITHII, hinc MO-
NA-

NAVII, CRATONES, BUCRETII, SCHOLT-
ZII, & plura alia illustria nomina, aut patriam sibi in-
venere, aut larem. Invitante quodam elegantiae Genio,
qui se ubique per urbem insinuat, & luculentis indicis
passim prodit. Hic ergo cum lucem ac spiritum hau-
sisset noster, ubi nihil propemodum, nisi eruditum ac
cultum, & quovis animo liberali maxime dignum, vi-
deret; quid mirum, si literarum & honestissimarum
artium amorem vel mature induit animo, vel indole
ipsa statim ostendit? Patrem NIKOLAUM habuit,
non generosum illum quidem, sed virum bonum ta-
men. Quod unum nomen plus verae ac solidae laudis
habet, quam si in titulis ejus plurimas gentes recen-
seam, vel victas ac domitas, vel regnatas. Quod praerogativa, ut vis & scelus invadit haud raro; sic illud, ni-
si virtus & probitas mereri non potest. Quae quia praerogativa nemini, & omnibus patet; nec in SENNERTI
patre Calcearium fastidivit amplecti. Atque ex eo du-
xisse genus, non magis fraudi esse nostro potest; quam
Socrati fuit, quod pater ei marmorarius; aut & Euri-
pidi, quod olitor contigisset. Nihilominus enim uter-
que ad summam gloriam pervenit: & ille mortalium
omnium sapientissimus, hic Poetarum aestimatus. Praerogativa
nec mater est, CATHARINA HEL-
MANIA; ac propter dotes egregias, vel singulari
laude commemoranda. Nam quod concepit ac edi-
dit tam nobile pignus, tum naturae, tum sortis, tum
utriusque est: quod aluit, fovit, educavit; ac ita qui-
dem, ne quid decederet deposito tam grandi; eumque
se exhiberet SENNERTUS, quem olim natura for-
maverat, cum summum Medicinae vatem in ipso
moliretur, prudentiae fuit ac pietatis. Vix adole-

scientiæ spatia erat ingressus, vix ruditatem ætatis pri-
 mis absterferat disciplinis, cum necessitatis ultimæ lex
 patrem ipsi ademit. Quam ob rem non tam concus-
 sa hoc fulmine nutare videbatur adolescentium stu-
 diorum spes, quàm penitus fermè jacere prostrata.
 Erexit tamen illicò mater optima; & quod erexerat
 magno animo, prudenti firmavit. Parum existi-
 mans, genuisse magnum ingenium, nisi educeret quo-
 que; & quale conceperat, repræsentaret. Non illam
 sinistra quorundam adversus literas remorabatur in-
 terpretatio; non sumtuum ratio deterrebat; thesauri
 loco habebat filium; & eum ut tueretur, cætera facilè
 contemnebat. Quare nec detreçavit peregrè alere,
 quæ sustentarat vota hæctenus domi; & ut in suum
 fastigium excitaretur præclara moles dedit operam;
 cujus fundamenta videbat tam egregiè jacta. Ex
 prodigalitatibus pulcherrimæ genere & lucraturâ sibi
 pietatis gloriam, & ingens publico emolumentum.
 Quò omnia nostra referenda. Viginti annos con-
 fecerat, cum Academicis studiis initiandus Leucori
 nostræ civem dedit; instructus comætu uberrimo
 eruditi & cupidi perquam discendi animi, & bonæ
 mentis: cui rectores ac duces dederat, hinc tempe-
 rantiam, inde pudorẽ. Neque enim nisi horum auspiciis
 affectus animus egregii aliquid aut unquam concipere,
 aut gerere potest. Quare non ille Juvenum more, qui
 studio ñ libertatẽ in lasciviam vertit, referre segniter
 otium ad voluptates ac temulências; sed hoc vacare magis
 disciplinis egregiis, quò aliarum curarum ipse liberior
 esset. Impetratâ Philosophiæ laureâ Medicinæ studio se
 dedit. Non tam suapte spõte; quàm excitatus illorum vo-
 cibus, qui paulò benigno de ejus ingenio, quàm ipse per
 mo-

m
 li
 ag
 p
 D
 N
 ja
 S
 ru
 st
 o
 I
 in
 re
 A
 m
 d
 tu
 fi
 at
 se
 ru
 d
 d
 ti
 c
 U
 vo
 it
 c
 a
 n

modestiam poterat, sentiebant. Quæ ut egregias aliorum dotes æstimat liberaliter, ita vix unquam satis agnoscit suas; & dum prolixè aliis omnia tribuit, sibi plerumque maxima demit. Evenit facilè tamen quod DEO erat cordi: & quicquid de nostro destinaverat Numen, benignè provexit. Jam deformatus, jam lineis omnibus expressus descriptusque erat ille SENNERTUS, qui ingenii & admiratione doctrinarum, quibus instructus, non modò Wirtembergam nostram, aut Saxoniam; sed universam Germaniam, & omnem adedò conversurus in se Europæ orbem esset. Id tantum restabat, ut partes quædam tollerentur immisso lumine altius, aut exaturantiùs inductu colore luculentius paullo ostenderentur. Ne tanquam in Apellæâ aliquâ tabulâ deesset quippiam, tum consummandæ artificii gloriæ, tum decori ac gratiæ conciliandæ. Hoc consilio Lipsiam, Jenam, Francofurtum ad Viadrum adit; congressusque cum prudentissimis ejus artis tandem Berolinum concedit. Urbem amplam & copiosam; nec tantum florentem civibus, sed aliis quoque laudibus præcipuè verò Serenissimorum Marchionum, penes quos Septemviratùs Imperii dignitas est, comitatu illustrem. Hic tanquam in splendissimo aliquo theatro, exhibere se noster Roscius, artisque pericula facere. & exercendo adedò experimenta capere volebat, quantum discendo hætenus profecisset. Unum deerat, testimonium publicum, seu gradus, ut vocant: qui instar patroni hunc Candidatum deduceret in campum; aut quasi titulus ac index nobilissimæ mercem commendaret. Quâ in parte, ut sibi non modo, sed aliis quoque, quibus nuda virtus suspecta propemodum, ne deesset, consilium petendæ dignitatis, & Basileam

proficiscendi, capit. Sed cùm in adornando itinere esset, aliud ab amicis præcipuè verò JOHANNE GEORGIO MAGNO Berolinensium Medico, quem intimum semper habuit, persvadetur. Et jam occulto ductu fati vis, quæ omni consilio valentior est, Wittebergam, ut novum decus ac ornamentum adderet, ipsum trahebat, oblatâ compendiosiore viâ, id, quod spectabat, consequendi. Hac cùm venisset profectus, ut sedulam formatricem studiorum habuerat antè, sic dispensatricem honorum benignissimam tunc est expertus. Fautricem verò usque adeò, ut post hospitium, quod comiter hæctenus præbuerat, jam domum ipsam & certum larem prolixâ humanitate offerret. Infitum naturâ mortalibus, amare patriam: & quæ produxit nos tellus, miris illecebris assiduè trahit. Quid erat Ithaca aliud, quàm incultus merus mons saxumque asperum; & ei Ulysses tamen beatos Alcinoi hortos posthabet; nec tam tenere ejus animum Nympharum secessus mollissimi, & illi ipsi divini possunt amplexus, ut non de patriæ tectis exilientem malit videre fumum, quàm vel delicatissimis deliciis, & ipsâ immortalitate adeò ibi frui? Noster, ut semper hæctenus respexerat domum; ita tum patriam maximè cogitabat. Ratus, non vitam ipsam & spiritum tantum; sed eorundem fructum quoque atque usuram ei deberi. Piè sanè ac religiosè; nisi quod consiliorum electio penes nos est; eventus omnis penes Deum. Qui universo non modo providet, sed singula membra etiam curat; nec magis rerum ac mundi ordinem temperat, quàm fata fortunasque hominum disponit. Ceperat commodum sub illud tempus vacare inter Medicos locus: in hunc ut digna virtus succederet, non jam suffragiis tacitis

tis

tis legebatur SENNERTIUS; sed clarè atqve palàm depolcebatur. Qui pro se tamen ut vellet audere, quibus machinis erat expugnandus? Usqve adeò premebat modestiæ suæ legem, & quicquam niti, non eruditionis fiduciam; sed ambitionem interpretabatur. Suscepit tamen eas partes, & designante Academiâ, & iplo Principe Illustrissimo, FRIDERICO WILHELMO, qui tutelari jure tum summam rerum administrabat, jubente; cui accuratè, atqve ex meritis commendatus erat. Nescio equidem, incertusqve sum, ecquid hòc loci potissimum mirer. An, quod vix sustineret petere Noster, ne morum proderet disciplinam; singulari verècundiæ laude; an, quod vel offerendum contuerint Academiæ Proceres, quod tanta virtus merebatur, quæ summa sapientia fuit? Nam reprehendendi vanitatem seculi nostri dicam, an stoliditatem potius, quanta hîc sese materia daret, cum quò quis impudentior fermè in petendo atqve audacior fuerit, hòc & in impetrando felicior esse consuevit? Multi, priusquam adipiscuntur honores, egregii habentur & digni maximis, cum fallant postea, cum sunt adepti. Sive quod magnæ humanarum mentium latebræ sint, & callidissimis etiam imponi queat: sive quod in eundem haud semper cadat, & scire, & facere præclara. Nonnulli sic quoque comparant se, ut nihil nitendum ultrò putent, cum semel in manibus terræ fuerint: munusqve ac dignitatem, non tam virtutis stimulum habeant, quàm præmium potius exhausti laboris, & portum quasi, ubi quiescant. Noster cum semel se addidisset in ea spacia, quæ designat o res legitimi aperuerât, eum se gessit, sic se exhibuit supr a triginta ipsos annos (nam altero hujus s. culi cooptatus in Medicorum Ordinem est) ut quanta ingrediētis fuis-

set

set modestia, tanta & decurrentis vis atqve strenuitas spectaretur. Ac nemo esset adeò, qui non SENNERTUM omnes & boni Medici, & Professoris numeros ita implere existimaret, ut anteferet ei neminem, paucissimos verò in isto genere poneret pares. Nam profitendo non tantum ac differendo de cathedra; sed lucubrando etiam domi, condendoqve monumenta æterna, & promovebat Medicinam quotidie, & exornabat. Testes pulcherrimi, & omni majores exceptione, tot missi ab eo in lucem libri. Quibus & suum præclare erudit seculum, & post venturas misericè instruxit ætates. Quibus mansurâ non minùs famâ intererit, quàm suæ non defuit illustrandæ. Nempe sic comparare se decet viros doctos, quemadmodum boni Patresfamilias solent. Qui ita in fundis suis versantur, sic agros colunt & hortos, ut familiaribus inde non tantum prospiciant; verum ad alios quoqve industria suæ porrigant fructus: atqve vel posteris etiam provideant. Qualis Cæcilianus ille in fabulâ

Serit arbores, quæ alteri seculo profint.

Eruditos quoq; quàm procul esse ab invidia; tam dare operam par est, ut quicquid bonorum assiduo studio atq; labore partum habent, de suis thesauris liberaliter promant; nec cum præsentis modò ætate vivâ voce, sed insequentibus etiam seculis perennitate literarum communicent. Quam sibi laudem adeò propriam fecit Noster; ut vix eorum aliquem, qui longè lateq; nostrorum corporum curam agunt, aut inveniri in præsentia, aut post deinceps futurum autumem, qui non SENNERTO multum, vel jam nunc debeat, vel debiturus in posterum sit: oqve peritior habeatur Medicus, quo studiosior

diostior olim in versandis ac evolvendis ejus fuerit scriptis. Quorum cum haud pauca edidit haecenus, tum omnia tantò majore applausu ac admiratione excepta publicè sunt, quò & absolutiora ipsa essent, & plus utilitatis promitterent. Quare hunc exantlati laboris fructum tulit, ut quod ab obitu demum alii decus vix sibi audent sperare, id vivus abstulerit; & nihilo seciùs nunc quoque à posteris exspectet. Qui vehent semper iisdem laudibus, quibus interfuit ipse olim. Nisi quod quæ defunctos gloria sequitur, augustior fermè magisque sincere esse solet; dulcior ac delectabilior, quæ vivos manet. Interim tamen non eadem omnes fama amplectitur: nec pari gloriâ intelligentia scriptorum ac eruditio; & ipsa solertia operum celebratur. Illam & cogitationum subtilitas, & ingens optimarum rerum, quibus scientia constat, modus tuetur facilè, & admirabilem etiam facit: hæc, nisi acceperit explicandi vis atque facilitas, decoraque commendet oratio, ut intra famam non sit, at intra gloriam erit tamen? & quò ad gratiam, hoc quoque ad laudem habebit minus. Quicquid SENNERTUS monumentis victoris posteritati tradidit, ut omnes consummata doctrinæ numeros implet largiter; sic nullâ alia laude caret, quæ magni auctores legentium studia mereri solent. Nam neque docendi via ac ordine planius quicquam aut explicatius est; & dictio ipsa nec tortuosa atque difficilis, nec barbara etiam aut planè inculta. Quæ si fortasse in Rhetorum thronis haud tollat clamores, ac plausus, tamen in Philosophorum scholis maximè probatur. Quam apertam, perspicuam, candidam, plenam pudoris atque modestiæ; nec in elegantem & hispidam tamen, sed instar matronæ, quantum necesse ad honestatem.

de.

decenter ornatam, si esse contingit, vel absolutæ eloquentiæ laudem habet. Sed explicandi docendique virtutes noster ex Philosophiâ, cujus magnum in eo studium semper fuit, hauserat: nec ineptam & facilem dicendi ac enarrandi copiam literarum humanitati debuit, & mansuetioribus istis Musis. Quas sicut amare puer ceperat, sic nunquam fastidivit senex, & usque dilexit. Quâ in re duo consecutus est: ut vigiliæ ejus ac lucubrationes non doctis modò satisfacerent, sed elegantioribus quoque ne tædio essent. Et demereri utrosque, perfectæ laudis statuebat. Quare & fama gloriaque ejus hõc evagata latius, omnemque complexa est eruditum orbem, quò fundamentis solidioribus opera pluribusque subsidiis innitebantur. Ac factum adeò, ut non Germania tantum mater, quacunqve patet, SENNERTI nomen; sed tradux etiam atque vicina Belgarum natio, & alius orbis vetustis seculis, Oceano undique circumfusa Britannia canat. De humanissimâ autem Gallorum gente, quid dicam? Quæ amat colitque; haud tantum; sed gnava in recudendis Nostri scriptis tueri etiam studet? Quid de Italiâ, magistrâ elegantiarum veteri, & omnis propemodum humanæ sapientiæ lare? Quæ adhuc memor magnitudinis pristinæ, & quiddam altius spirans, ut restauratarum sibi non modò artium ac disciplinarum decus; verum ingenii atque acuminis etiam laudem, avida gloriæ, vindicet; SENNERTUM tamen maximè admiratur, & ejus nomini nunquam non libentissimè assurgit. Nec nunc agendum nobis judiciorum, opinor, more, testibusque ac tabulis dictorum fulcienda est fides. In laude versamur, quam æquus quisque ac bonus ultro, & sine juratore admittere consuevit; non verò in
lite

lite & controversiâ. Cùm quia negat alius, & alius ait, qui viderint, audiverint, deprehenderit, produci oportet, quoties rerum veritas solius ingenii industria investigari haud potest. Aliàs infinita hujusmodi se darent ad manum aperta scriniorum rimanti, & si quid literarum conditum ibi, excutienti. Quæ omnia si vellem proferre ac edere, non horæ unius, sed verò diei integri aqua postulanda esset. Id unum commemorare exempli gratia interest, Illustriss. Dominum NICOLAUM SAPIAM, Codeni Comitem, & Magni Ducatus Lituanici Vexilliferum Supremum, Patavinorum Medicorum consilio, quorum magna per universam Europam semper auctoritas gloriaque fuit; imprimis autem Clarissimi Viri, JOHANNIS PREVOTI, adductum, ex Septentrione ultimo penè, curandæ valetudinis causa tot, millibus passuum, tot difficultatibus itinerum superatis, huc advolasse, seque commisisse SENNER TO. In quo profectò ei id penè accidit, quod T. Livio, illustri Romanarum rerum auctori, evenisse legimus. Ad quem visendum ac venerandum ex ipsis Gadibus, quas finem rerum habere antiqui, profectus nescio quis Romam est, eloquentiæ atque ingenii gloria, qua inclaruerat scriptor nobilis, evocatus. Ac multum quidem reverentiæ inde ac nominis crevisse Livio, persuadeor facilè, ut credam; illi tamè, qui in Italiam tantum terrarum marisque emelus venerat, quis tam longinqui itineris fructus constare potuerit, cognosse difficile est. Nam multò luculentius veriusque in scriptis suis Livium videre poterat & contemplari. Quæ ipsam mentis ingeniique pulchritudinem, & hodieque durantem, exhibebant qua homo maximè præcipueque æstimandus. Gaditano itaque felicior

felicior Polonus fuit: qui non vidit tantum atque coram admiratus SENNERTUM est; sed tactus ingenti beneficio etiam, cum vidisset, discessit. Ut intelligeret, nil supra verum narrasse famam: & pauciora propemodum retulisse: expertus novissimè opitulatorem felicissimum; quem Medicæ eruditionis principem salutaverat antè. Subit autem mirari, cur qui in tanta admiratione extra Germaniam positus, in sola patria invenerit, cui videretur nauci; & qui vocare in dubium vellet unus suffragiis gentium probatam virtutem. Morbi genus est: imaginosum abs re Latini appellant. Quòd observari species variaz hòc ægrotantibus soleant: quas turbidus, ac sua de sede errans animus sibi exstruit ipse ac fingit. Simile quiddam & eruditi quandoq; patimur: ac quæ sunt nusquam, videmur videre. Si intra modum se malum continet, nihil suavius est; nec ludos ullos præ illo velis spectare. Sed si zugefcit improbè, & in professam tandem insaniam erumpit, tum melius certè non tangere est. Ni Hippocratis vinculis stringendum putaveris; aut admovendum cucurbitas, quòd atram bilem ægrotus deponat. Non nostra est ratio, libenter de aliis ferre censuram. Nescio tamen, utrumnè hòc intemperiarum genere correpti fuerint, qui hæcenus ingeniosi in scriptis SENNERTI esse voluerunt. Quicquid sit, seu aliorum tueri adversus ipsum, seu suam firmare opinionem, ipsius institerunt elidere, multò ni fallor, fecissent prudentiis, si paullò majorem habuissent modestiæ curam; nec debacchati in eum tot atrocissimis essent conviciis, qui nemini hæcenus inclementer dixisset. Non diffitemor: dissentit Noster à multis sæpius; nec junioribus duntaxat, sed ipsis antiquis. At petulantia omnis atque malignitas

lignitas

abest: securusque de reliquis, soli intentus est veritati. Hanc unam querit, hanc intuetur unam atque spectat: ratus, hoc literatorum nemini unquam fraudi; gloriæ potius ac laudi semper esse. Non in tyrannide vivimus: nec in Republ. nostrâ locum habet, quod Agamemnon olim Achivis dixit, REX UNICUS ESTO. Æquali omnes censetur jure: & ut sit ordo aliquis; eadem tamen potestas est veritatis querendæ. Censet Plato: dicit sententiam Aristoteles: Hippocrates atque Galenus audiuntur: non cæteris tamen idè silendi incumbit necessitas. Et in suffragiis, non tam quis dixerit, quàm quid quis dixerit, æstimandum. Latet altissimè demersa veritas. Excussa veteribus plura sunt: non pauciora minorum diligentiam manent. Aperit viam alius, quâ itur ad verum, alius ipsum invenit. Cum suus cuique interim debetur honor: nec tantum effectio nobilium operum, sed & voluntas egregia præmium habet. Contendere & disceptare negotium anceps, tam non illicitum est; quàm in Senatu ac Curia sententias committere, quæ in diversa feruntur. Sed abstinendum ab omni verborum amarulentia, & procul habere caninam illam facundiam oportet: alienam eruditorum congressibus, & mulierculis relinquendam, quæ vendunt olera, aut furnos ac balnea calefaciunt. Quæ omnia adèd semper præstitit Noster, ut eruditissimi non modò scriptoris, sed sapientissimi etiam ferre laudem abundè queat. Explicate quæso librorum volumina: observate, si libet, disputantis mores: num fastus, num supercilium, num juvenilis ferocia ullibi notantur? Quàm nihil cum bile, nihil cum stomacho unquam dicitur? Quàm placida atque tranquilla omnia sunt? ut docere, non præliari

R

videa-

videatur. Nec sapientis profectò est, erumpere in turbas, ac impotente tumultu miscere omnia. Aliter provinciarum quies asseritur: aliter veritas propugnatur. Quæ modestissimum quemque maximè sequitur: intemperantes ac turbidos, dum altercantur, ut ad alia dilapsos, fermè relinquit. Sæpè ne nominat quidem, quibuscum ipsi negotium est: & si quos nominat, vix unquam sine prolixâ laude dimittit. Modestus pariter, nec malignus. Est, cum & Socratis artificio utitur planè: & nec affirmat quicquam, nec negat: contentus in partem utramvis verasse rem, & judicandi suppeditasse materiam, dum nihil interim ipse decernat. Quam divinam modestiam cum nusquam non servet, & liberaliter præstet omnibus, dignus profectò videbatur, ut non aliis, quàm suis moribus, cum ipso ageretur. Nunc tota plaustra conviciorum in ejus exonerantur caput, & quicquid exulcerata mens, ac impotentia furoris acta in præceps, dictare cuiquam atque subjicere virulenti potest, id omne in ipsum evomere, præclarum atque magnificum habetur. Scilicet tuenda majestas veterum est: nec committendum, ut convellantur à quoquam fundamenta temerè immotæ hæctenus veritatis. Esto: labi ac falli quandoque Nostrum contigerit. Homines sumus, non Dii. At flagris & scutica redigere in viam, à qua quis fortè, nec sua sponte declinasset; num come erit atque humanum? In formosissimis corporibus etiam apparent nævuli. Cæli ipsius nunquam tam suda serenaque facies est, quin aliqua nubecula tenuis offulcet. Nec ideò tamen in aspectantium odium veniunt: & multos his ipsis rebus magis delectant. Viderint itaque SENNERTI æmuli, ne fortè in ipsos congruat, quod apud scripto-

rem

rem veterem legitur: *Invenitur, inquit, & istud hominum genus, qui obire clare bonos, quam imitari malint; & quorum similitudinem desperent, eorum affectent similitudinem.* Scripsit doctissimus Chæronensis librum inter plures alios, quo vincere conatur, Herodotum non satis candido atque benevolo animo historiam scripsisse. Quam verè & rectè, nunc non disputo. Et memini istoc negotium agitatum jam olim inter doctos. Hoc nemo negabit, has notas sapientissimum scriptorem maligni atque malevoli hominis pinxisse tibi, ut nullus Apelles aut Protogenes teterrimi vitii imaginem complecti expressius potuisset. Hanc itaque normam si adhibere aliquis, atque ad eam exigere eorum scripta, quibus rogatum hoc bellum cum nostro hæctenus agere libuit, velit; vereor equidem, ut candoris ac liberalitatis laudem tueri queant. Sed illud non agam. *Qui vitia odit, homines odit,* dicebat Thrasea. Et satius est officium pro sua virili facere; quam secus commissa ab alijs exaggerare. Chymix studium primus in Academia ista excitavit Nolter. Ne nobilissima per se & præstantissima, si rectè tractetur, Philosophiæ ac Medicinæ portio diutius, non sine aliorum convicio, jaceret contempta. Quam eò diligentius excoluit; quò plures abuti non ignorabat. Ne aut invidiæ, aut noxæ esset, unde tot impetrari commoda possent, si quis scienter atque peritè in ea verteretur. Sed commèdabat maximè, probabatq; cõmentum nobile, qua medicinas morborum; non item, qua thesauros ac opes & rãtùm non regna ipsa pollicetur. Non quòd non posset efficere, quod hinc promittat; sed quòd ab intruse- rit tanto opere, & ut subduceret profanorũ oculis penitus tam grande arcanũ, tot mira flexura implicaverit

circà, ut satiùs sit, vel Labyrinthum ingredi, quàm semel tentare has tantas ambages: quas superare atque emergere paucissimis datum; &, nisi Diis geniti, nulli potuere. In exercendâ Medicinâ tam felix erat, quàm gnarus aliàs peritusque artis. Neque enim audaces magis fortuna, quod verbo veteri dicitur, quàm prudentes ac doctos sequi solet. Quam inde Appius suis cujusque moribus fingi, pronunciavit. Cum nullum ægritudinis genus, nulla affectio ullius morbi nihil eorum, quæ intervenire ut plurimum atque accidere solent, ipsum fugeret, cum omnes medendi artes ac vias haberet cognitatas, non temere unquam fefellit eventus. Quem prævidere Medicus prudens; præstare ex voto, nec felicissimus semper potest. Atque id adeò supra Medicum est, quàm Imperatorem supra, vincere semper. Interim tamen uterque functus officio, & suâ laude habetur dignus; si neque hic ignoravit morbi exitum, & imminetia cladum iste prædixit. Neutrum enim sua decepit ars: nec tam scientia ipsis defuit, quam successus. Qui à fortunâ ac fato; sive, ut Christianè magis loquar, à DEO maximè expectandus. Quid Imperatori consilium, quid sua ratio Medico prodest, si immodestos ille milites ac parum audientes dicto habeat; & iste ægrotum, non nisi malæ libidini suæ indulgentem? Jam sine præsidiiis necessariis nec benè suscipi res, nec administrari feliciter potest, si oportunitates temporum absint. Quæ omnia, ut extra nos sunt, sic neuter eorum præstare hæc sibi; & ut respõdeant planè, solus DEUS efficere potest. Infirmam imagini: & quoniam semel cum Imperatore contèdere Medicum capimus, videamus & porrò, ecquid ad demonstrandas Nostri virtutes, ab ejus laudibus peti

com-

commodè queat. Habet uterque quibuscum confli-
gat: hostium copias concidit alter, alter morbos pro-
fligat ac delet. Ille, ut securitatem periclitantibus: iste,
salutem jacentibus ut reddat. Multa ac magna in bellis
per occasiones se præbent. Quas operiri captareque,
ut ejus est, qui moretur cautè; sic, uti se dederint, in ip-
so invadere articulo, festinantis prudenter est. Tamen
celeritate sæpius, quæ inimica consilio; quàm morâ
peccatur. Quæ & constantiæ propior, & optimas
quasque rationes invalescere facit. Quare cum duæ
maximæ Imperatorum artes sint, nunc quiescendo rem
gerere, nunc faciendo strenuè urgendoq; ; tamen ma-
jores semper habiti, qui cauta & tardiora, ne provoca-
rent casus; quàm præcipitia ac immatura, ut tentarent
fortunam, fuerunt amplexi. Juxta temeritatem habe-
tur velocitas: sapientiæ affidere cunctatio putatur.
Noster quoque, etsi nunquam temporibus deerat, &
callidissimè inserviebat; in curandis ægrotis tamen
cautior semper, quàm festinator fuit. Quod nescio
quàm meticulositatem imperitiæ ac vani; sapientissimi
quique prudentiam summam, & rationem maximam
interpretabantur. Quibus SENNER TUS non alio
animo languentium exercere videbatur curas; quàm
optimi quique ac perfectissimi Imperatorum bella ge-
rere. Quorum mentibus intimis perpetuò velut hæc
cantilena Tragici insonat:

Qui magna moluntur, cunctari solent.

Et noster subinde recogitabat, quod apud Euripidem
Jocasta, prudentissima princeps, juveniliter festinanti
filio subjicit:

Consilia tarda providum excidunt opus.

Dei effigies pariter ac domicilium homo est: creatura-

rum nobilissima, & quoddam compendium universi. Idcirco ejus vitæ illudere, ejus salutem contemptam habere ac vilem, magna impietas videbatur. Quare quò circumspectior cautiorq; in ea tuenda ac protegenda Noster extitit, eò majorem laudem ac gloriam auferre etiam debet. Obruor dicendi materia, AUDITORES, & dum ad alia propero, nondum me istis sentio absolutum. Nam injicit manus bonitas: & commemoratâ medendi prudentiâ, ipsa non minus amat exponi. Nec certè sileri citra culpam potest. Nobiles illi de Porticu Sapientes finē hominis, juvare hominē; & nasci eâ quemq; de causâ statuebant, ut alter alteri prodesset. Non certè omninò dixerunt nihil: & eâ lege, ut se cepisse Noster olim existimabat; ita in factitandis medicinis haud aliter sibi versandum, habebat persuasum. Patebat omnibus: audiebat omnes: consilium nemini, nemini opem denegabat. Ac ut impleret officii partes, & suum assequeretur finem, non conditionē in homine atq; fortunâ; sed genus ipsum ortumq; communem intuebatur. Hâc ratione cum omnibus se facilem præbuisset ac bonum, maximum virtutis fructum in conscientiâ collocabat. Nam ut mercedem exigeret, tantum aberat, ut sæpe reddiderit oblatam: & vix acceperit unquam, nisi cunctanter. Exprobrare cuiquam tenuitatem munusculi; tam alienum ejus moribus, ut offerentium pudori ipse prospiceret maximè, proluxa humanitate sollicitudinem excusantium prævertens. Ex quo constare potest, quàm liberalis atq; ingenuus animus, nulla attaminatus avaritia, nec immoderata divitiarum libidine corruptus, ei contigerit. Quas conculcare penitus, & omnē earum curam habere procul, demētis & parum providi; admittere ita, ut præstò essent virtuti,

&

& citra cujusquam injuriam querelamque inculpatis-
 mis rationibus partæ constarent, sapientis putabat.
 Decem ipsi anni sunt, quod, cum tot aliis saluti
 fuisset, & ejus quoque apponi valetudini ceptus est, in
 cujus vitâ ac incolumitate tum nostra omnium salus,
 tum Republ. ipsius spiritus vertitur. Ita enim existima-
 bat Serenissimus Princeps, non tam SENNERTI in-
 teresse laudium, si suis allegeretur Medicis; quàm per-
 tinere ad decus aulae, si is accederet qui gloriâ nominis
 tot gentes ac populos implevisset. Quin ad exemplum
 facere etiam: ne ignorari putaretur tanta virtus, ubi
 notam cum primis & honoratam esse oportebat. At-
 que auspiciis nobile honori novo explicitus morbo
 ejus potissimum ope ac operâ Elector ipsemet dedit.
 Ut simul & ingrederetur aulam Nostræ, & ibi esset ma-
 gnus. Cujus accessionem tamen ac partem summus
 Ducum hac ratione esse voluit; ut Academiae pariter
 suum in eo constaret decus; cœtibusque discipulorum
 ne subtraheretur, quò Præceptore atque Magistro
 proficere possent maximè, qui arti medendi attendere
 vellent. Cavens scilicet, ne sui studio publicis com-
 modis deesset. Collegii Medici summam Decanus
 per vices administravit sapiens: Academiae fasces de-
 signatus Rector sexies, quod nemini ante contigisse
 meminimus, gessit. Tantâ integritate, fide ac circum-
 spectione, quanta esse, cum summa est, solet. Sed &
 quoties aliàs Academiae tractaret negotia, nihil agebat
 curabatque magis, quàm ne decederet aliquid, aut studi-
 orum honori, aut dignitati profectum, aut publico omni-
 um bono Quæ conservare non modò ac tueri; sed am-
 plificare etiam atque ornare perpetuò sepe contēdebat.
 Cum invenisset ordinem ac domum, jam de familiâ cogita-

bar. Et hanc ut conderet, dispicienda præcipuè con-
 jux. Quæ custodiret parta ac tegeter; & inde prospiceret familiaribus, & fulcimenta daret generi, patriæ
 cives: denique solatio juxta ac levamento viro esset in
 omni fortunæ colore. Cæterum eo fato ingressus
 matrimonium est, ut ruptum semel ac iterum, tertio
 esset instaurandum. Primam omnium, MARGARE-
 TAM SCHATONIAM, ANDREÆ SCHATO-
 NIS, Viri Clarissimi, qui Medicam artem in Academiâ
 istâ summâ laude aliquam multos professus annos, fi-
 liam, adolescentulam, cum vix ingressus esset virilem
 ætatem; reliquas duas, HELENAM BURENIAM,
 & MARGARETAM CRAMERIAM grandiore
 natu, & viduas, ipse aut jam iturus in senium, aut senex,
 duxit. Verustissimi præcepti memor, quo congruen-
 tes ducere jubemur. Nec ignorabat admirandum illum
 Samium, connubia quoque, sicut alia, ad concinentes
 aptè numeros, & quandam harmoniæ legem, revocasse;
 eaque, ut felicia existerent, modulata præcipuè vo-
 luisse. Has ut ex æquo amarit omnes, in singulis tamen
 invenit quippiam, quod peculiari illecebrâ, & propriâ
 quadam Venere duceret animum ac moraretur. Non
 sine factorum benevolentia: ut ex diversis uxorum do-
 tibus intelligeret, quæ ornamenta miscenda in unum,
 quæ constipandæ cum primis laudes, ut absolutum
 matronæ exhiberetur exemplum. Id autem SCHA-
 TONIA præ cæteris maximum & peculiare habuit,
 quod fecit patrem: septies quidem, & eâ sobole, quam
 genuisse pœnitere nunquâ posset. Non dicâ de filiarum
 alterâ à non de duobus etiâ filiis, quos aut parvos extulit,
 aut vix dū adolescentiæ propinquos. De DANIELE ta-
 cebo etiâ, quæ omnium natu maximū, in ipso flore æta-
 tis,

tis. Patavii, in illustrissimâ Venetorum Academiâ, ubi tum medicinæ navabat operam, inclytæ Nationis Germanicæ, quam Artisticam vocant, Consiliarius, amissit extinctum, acri & capacissimâ indole juvenem. De ANDREA autem & MICHAELE superstitionibus, quid non eximii atque præclari sperandum nobis? Quorum ille, Collegii Philosophorum Adjunctus, eâ sacrarum literarum scientiâ ac eruditione instructus est, ut jamdum inservire Ecclesiæ cum singulari comodo possit; & iste junior Medicæ arti diligentissimè incumbit. Facili augurio, si æquare paternæ laudis gloriam haud possit, eâ haud tamen degenerare. Nec MARGARETA tacenda est: quæ Viro Amplissimo, LAURENTIO PABST, Serenissimi Electoris Saxonæ Archiatro, feliciter nupta, mereri & ipsa de bono publico potest egregiè, edendo prolem; si non SENNERTI nomen & genus, at indolem tamen, avitasque virtutes repræsentantem. Contigit Nostro justus habitus corpus, firmum, nervosum, temperie optima & valetudine, ne in maligna & ruinosa domo habitaret animus, qui longè pulcherrimus ei contigerat, & tot ingentibus dotibus ornatus. Erat quippe in eo prompta perquam & velox intelligendi vis, excellens ingenium, memoria incredibilis: cui parare subsidia ab arte quoque, si esset opus, noverat, quam ille Chius Simonides aut condidit primus, aut invenit. His cum judicii acrimonia & gravitas singularis accederet, quid defuisse ipsi existimabimus horum, quæ naturam humanam in summum fastigium adducere solent? Nec mirum idè est, tot literas, tot disciplinas ac artes in unius ingenio hominis effloruisse, qui tanta naturæ bonitate præstaret. De Medicina cum alibi dictum sit, nihil nunc

R. s

repe-

repetendum hōc loci est. Quantus in Philosophia fuerit, tum alia ostendunt, tum vincunt maximè libri illi, quibus naturam rerum non ita magno ambitu, sed subtilissimè tamen executus est. Scientias Mathematicas mirè semper amavit; olim & diligenter excoluit. Senior Optice delectatus imprimis: & inde ejus de umbra adhuc in scriniis conditus, & nondum editus liber insignis. Attingit & Poeticen: nec legit libenter Poetas tantum, sed meditandis carminibus & ipse quoque non rarò expertus ingenium est: vel ludum honestum daturus animo; vel ut ostenderet, quàm amicorum honori ipse faveret. Habebat & hoc in more positum, ut nihil unquam susciperet operis, cujus auspicia non carmine aliquo dedicaret. Musarum delicias pro instrumento juxta habens, & voluptatis innocuæ, & pietatis. Quæ ut est prima sapientiæ ac maxima pars; sic aliena visa haud est, quæ exerceret id artis genus, quæ antiquissima contubernalis sapientiæ credita esset. Atque Poetice sanè, priusquam tota propemodum detruderetur in theatra ac scenas, & obolarii scorti instar improborum cujusquæ prostituereetur libidini, nusquam libentiùs, quàm inter Numinum aras & penates sacrorum conversata est: ut vel commendaret Diis orantium desideria; vel pro jam impetratis votis redderet gratias, ac caneret laudes. Præter Latinam, & Græcam Linguam haud vulgariter calluit. Ebrææ etiam peritus: neque ignarus Gallici atque Italici sermonis. Otium atque desidiam summoperè semper detestatus est: ignavus, industrius, & si quis alius laborum patiens, ut frugi homines solent cum primis. Manè surgebat in tempore: deinde legebat, commentabatur, mandabat literis cogitationes, differebat, visitabat

tabat ægrotos, docebat. Vacare ac otiosi vix unquam vidisses SENNERTUM: qui & remissioni dicata tempora ita locabat, ut vel ipse utilitatis inde aliquid, vel illi caperent, quibus cum esset. Quas tantas laudes probitas vitæ & innocentia, & illa quibusvis patens humanitas, mirificè commendabant. Pietatis studium tam curæ semper habuit, ut cætera omnia postponere longè videretur. Cujus rationem ut accuratè erat complexus animo, sic vitâ ipsâ exprimere nunquam non sedulò laboravit. Ne tam sermone ac verbo, quàm ipsâ re esset Christianus. Cujus officium non in sciendis decretis magis, quàm exercendis operibus Christianis consistere, planè erat persuasus. In quo ut rectiùs versaretur, Christianum non-Christianum sanè quàm graphicè delineaverat. Nam quò exactius nosset vitium, hòc sese melius constantiùsque repræsentaturum, virtutem existimabat. Enimverò & Lacedæmonii ut sobrietatem commendarent pueris: in ebriorum turpitudines intueri jubebant. Et pictor ille, cum simulaturus eqvum esset, asinum sibi proposuit. Ut intelligeret, quod in imagine sua deberet sequi maximè, cum quid vitandum imprimis, coram spectaret. Nec aliò pertinet, qui est jamdudum ab ipso editus de rectè vivendi & benè moriendi arte sapientissimus libellus. Nam mori benè, nec poterit temere, qui malè vixerit antè; atque vix vivet unquam rectè, qui aut ignoret rationem veram; aut hanc assidue non meditetur. Nam quò intercidunt plura per vitam, quæ avocent animum, abducantque perniciosius illecebris, ac quasi venenis quibusdam excantent; eò curandus diligentius, & excitandus crebriùs est, ne somnù sibi patiatur obrepere in multò tristissimâ ac imortalem
quam.

quandam mortem continuandum. Eiecti per omnem vitam nostri sumus; non ut in minutissimis occuparemur; sed ne quid transiremus ejus, quod luce dignum præcipuè esset. Suprema restant: quæ ipsa quoque juvabit exponere. Sicut fluminum non capita tantum decursusque, sed exitus quoque inquirimus; ita in viris ingentibus post ortum, & quæ cum eo connexa hærent, finem quoque ac obitum non sine peculiari voluptate consideramus. Acquievit D. XXI. Julii, anno proximo; cum nondum IV. decubuisset dies: appetenti fatali termino, qui ut descriptus de pactusque semel erat, ita nullâ ratione humanâ moveri poterat atque proferri. Morbus qui ipsum peregit, ex contagione manarat seu lue, quæ vehementer tum grassabatur. Hôc plus offundens formidinis, quod ipsa præsidia quoque jam occuparet. Delicati hominis est, eligere atque optare morbi quo finiatur, genus: Sapientis & Christiani, nullum quod venerit deprecari. Si nihil in morte ipsâ vitii sit, num quid in causâ inesse potest? Non felicitatem, quæ manet pios in cælo; non laudem ac gloriâ, quæ magnas virtutes in terris sequitur, aut potest donare ulla febris, aut adimere pestilentia. Nil idcirco interest, quo exigatur instrumento spiritus; quò avolet ille feraturque; hoc refert. Nec est plebejum, & populare penitus, ex peste mori: solet & scæptis ipsis incumbere, ac post pannorum centones sordidos, & ostrum ac purpuram venenare. Tot maximos autem Medicos & ante nostrum sustulit, ut sit difficile numerum inire. Hæc GESNERI, hæc CAPEVACCII, & illi HERCULEI SAXONIÆ, ne cæteros nominem, mortalium cœcibus exempti sunt. Ac tantum abest, quicquam eorum id detrahat gloriæ, ut augeat penè,

penè, atqve amplifiet. Quasi alio morbi genere magni antistites vitæ nequierint perimi, ni perniciosissimus omnium, & qui plus aliquid, quàm morbus, supervenisset. Natus est anno c^l. l^o. LXXII. D. XXV. Novembr. sub occasum solis. Itaque omnis ejus vita hactenus in quinque & sexaginta annos, si paucos menses eximas, patuit. Non contemnendum spatium; ni multò amplius sibi aperuisset viri gloria; cui nec tempus nec meta posita est; & finis haud alius veniet, nisi qui literis & omnis generis sapientiæ erit communis. Ego verò, **AUDITORES**, ut intempestivas lacrimas, quæ fluant post annum; & quàm inania, tam quoque inepta lugendi officia censeam, quæ serò suscipiuntur; non possum tamen sine dolore quodam animi hoc tantum vulnus recordari. Nascuntur quotidie, qui literis studiisque animum applicent; & qui morborum promittant auxilia, passim reperiuntur: **SENNERTOS**, aut invenire in præsentia, aut expectare in posterum, næ arduum multò ac lubricum est. Tot uno in viro amissimus res, quot plures rarò possident. Quæ evehunt singula alios, & vel in summâ ponunt laude, hæc maximam partem conjuncta habuit Noster, & unus, ut ita dicam, pro populo penè fuit ac turbâ. Magna ingeniorum vanitas hodiè; nec minor seculi infelicitas est. Quæ matri scientiarum Græciæ olim, quæ artium omnium Genio, Italiæ tempestates bellorum quondam invexisse novimus, & nostram manere Germaniam possunt. Non Africæ uni, atque Hispaniæ humanitatem literarum Gotthicus furor, & sapientiæ studia excussit. Cuius potest accidere, quod cuiquam potest: & tam incerta futurorum mortalitas misera est, ut nefas sit scire, quid serus afferat vel per.

Non

Non possunt doceri sine stipendiis literæ ; non absq; impensa ac sumptibus disci. At quotusquisque est, cui de fortunis suis tantum reliqui fecerit armorum furor, unde alere prolem in sapientiæ studia, & digno seculo nomen possit, aut si quis sit, qui non præcipitet vota; vel aliò vertat, unde majoris emolumenti ac nominis spes fulget? Nempe non circumscribuntur bonæ artes tantum, & committuntur cum inopiâ consumptis præmiis; calcantur etiam, & quod calamitosos sequitur, contemptui sunt. Hoc magis, quò minus posse in bellis existimantur, quæ sola nunc regnant. Adimitur itaque omne pretium literis; & cum Doctores liberalium hunc fermè ex suis vigiliis fructum ferant, ut egeant acriter, & miserè contabescant fame: nemo sequendum sibi temerè putet, quod præter derisum atque miseriam vix quicquam promittat. Quid nunc de ratione studiorum perversâ memorem? Quæ tanta inolevit dudum, ut nihil auspicati ac læti literas augurari liceat. Non ordo servatur, non gradus fiunt. Confusè geritur res: nec tam pervadimus plerique studia, quàm persultamus. Runt in disciplinas, qui primis vix literis initiati sunt: & has, ut olim de Nilo canes feruntur bibere, transeundo delibant. Nam Græcâ aut & Latinâ eruditione quotus quisque paullò uberius se implet? Quæ tamen claves ipsæ sunt, quibus humanæ juxta atque divinæ sapientiæ adyta referantur. Deus avertat omen, ac irritum faciat, quicquid hâc cogitatione defixus animus timeret: sed videor tamen imminentè videre immensam quandam noctè literis: quæ, nisi maturè eatur obviâ, & sapientiæ studia è situ, è squalore ac sordibus, quibus oppressa, & fastidita ab aliis, ab aliis concultata jacent, vindicentur, novum

chaos

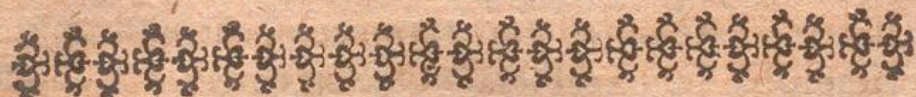
chaos importabit terris, & instar vastæ voraginis humanitatem omnem hauriet ac absorbebit. Nam de Religione, AUDITORES, quid dicam, maximo humani generis bono? Quæ licet innixa opibus propriis, externis præsiidiis nihil indigeat; sic delectata semper est tamen comitatu Mularum ac ministerio, ut destituta his satellitibus, pulsa regno; nec tantum honorem ac decus, sed ingenuitatem ipsam propè, captivi mancipii instar, perdidisse Domina rerum videretur. Convenite memorias veteres, relegite tempora lapsa retrò, quando, aut stetit Veritas, nisi cum literis; aut condidit quoque, nisi iisdem prolapsis? Ut instituit eam in terris condiditque ac sanxit, æterni Patris sermo æternus ac ratio, & Sapientia, quæ nihil ignorat, & unde nostra omnis fluit; sic, quibus digrediens mundo mandavit vices, quod non didicerant sub studiorum incude positi, monstrante spiritu, qui mentibus eorum illabebatur, acceperunt illicò, & disseruerunt linguis totidem Sacramenta cælestia, quot universus orbis prope modum loqueretur. Ac his qui successerunt deinceps, quæ eruditione, quæ incredibili doctrina plerique omnes fuerunt? Jam cum Basilii, cum Nazianzeni, cum aurei illi Chrysostomi ac Athanasii (ut reliquos Græcorum taceam) cum Cypriani, atque Ambrosii, & Hieronymi, ac Augustini tenerent suggestum, quanta, per immortalem Deum, Ecclesia luce splenduit? In quod fastigium arx pietatis fuiteducta? Nunquam profectò eorum monumenta divina ætero manibus, & oculis lustro, quin hæream tacitus, & quodam defigat stupore; incertus, divinorumne oraculorum scientiam si inam, cum incomparabili morum sanctitate conjunctam; an eruditionem literarum in illis, tam variam, tam infinitam

nitam ac inusitatam demirer magis: Ita omni scientiarum genere, omnium artium ac disciplinarum instrumento locupletasse animum; ac nihil fermè non tenuisse eorum videntur, quibus humani ingenii cultus ac eruditio solet attolli. Postea verò, cum tam recederent ab innocentia veterum ac sanctimoniâ sacrorum præfules, quàm sapientiâ copiâque doctrinæ iustem concessissent dudum; nec præter potentiam ac opes, aut quærerent quicquam, aut mirarentur; factum per fastum eorum atque incitiam est, ut contaminaretur illicitò religionis puritas, & nescio quibus interpolaretur fucis, donec potitâ rerum undique barbarie oblitteraretur penitus, & plusquam Ægyptiæ tenebræ in universam Ecclesiam, quasi vasta illuvies, inundarent. Quæ dira & illatibilis nox non antè evanuit, quàm vindicari à litu literæ, & obbrutescenti orbi magis ac magis indices humanitas artium ac literarum reddi cepisset. A qua quò alienior quisque erat, ac magis rudis, hoc quidem securius pro falsitate stabat in armis; & cum in lucem iterum niteretur veritas, eò infestius ei se opponebat. Nam neque cum luce convenit tenebris: & acerbissimum hostem ignorantiam peritia habet. Contra ea, qui non omninò abhorruissent Mularum consortio, & bonis literis impleverunt pectus, studiosius fermè, & vestigarunt verum latens, & porrexerunt denuò apparenti manus: certè, se non tam duros ac implacabiles præbuerunt. Sed alibi rectius de nostra infelicitate licebit conqueri: nunc parta tibi felicitas gratanda SENNERTE. Qui eò proventus, ubi & ista, & alia quævis mala, quorum perpetuò nos circumagit metus interris; nec vides, nec lentis. Non de scorbuto inquiris amplius: non de ardoribus febrium
d:spu.

disputas, aut & gangtæ ac cancri pertentas foetores:
 DEO conjunctus, amplexus Servatorem optimum
 cœlestibus gaudiis efflorescis. Quicquid erravit
 Plato; quicquid non vidit Aristoteles, quicquid Phi-
 losophi cæteri aut ignorarunt aut irriterunt; Hære-
 tici verò & cotruperunt, id omne & notas facilè, &
 planè intelligis, & penitùs tenes. Non hîc quietem
 interturbat tuam aut furor armorum, aut nihilo mitior
 improbæ linguæ rabies. Quæ in convicia & contu-
 melias ubi prorumpit, acrius lancinat, & altius lædit
 non rarò, quàm omnis sæ vitia ferri potest. Tranquil-
 la circum omnia, lætaque sunt, atque, ut verbo dicam,
 cœlestia. Quorum natura quàm à terrenis istis di-
 vertit; tam posita quoque extra hæc omnia est, quæ
 darò quodam necessitatis munere sustinenda in terris.
 Salve SENNERTE igitur; iterum dico, SENNER-
 TE salve: & hoc, quod in præsentî officium solvi-
 mus, hanc pietatem nostram, qua tibi cupimus placere,
 gratam jucundamque habe. Non æra aut marmor
 in tuos formamus vultus: non cœlo educimus super-
 bas moles, quæ simul honorem nominis tui, & admira-
 tionem oculis injiciant. Parabili materia, & facili
 artificio memoriæ tuæ consilimus: complexi scripto,
 quod sumtuosa industria alii & magno opere vix ex-
 primant. Nam pulchritudo mentis ac forma,
 nec manu pictoris, nec statuarii artificio osten-
 di potest, & sola oratione figuratur. Salve,
 inquam, & iterumque salve, SENNERTE.
 Quem nec ereptum putabimus, cujus tot maxi-
 ma pignora retinemus. Spiras in liberis, superstes
 in libris tuis es. Quorum beneficio nunquam
 non tuo divino ingenio licebit frui, dum morum
 S exem.

exemplar interim in optimi cujusque æmulatione
durabit. Hanc vitam tibi , non casus ullus atque
calamitas , non pestis ulla aut lues adimet,
& sola convertet æternitas.

D I X I.

ORATIO DECIMA TERTIA

AD

INVICTISSIMVM ROMANORVM
IMPERATOREM,

FERDINANDUM. III.

SEMPER AUGUSTUM

HUNGARIÆ BOHEMIÆQUE REGEM,
ARCHIDUCEM AUSTRIÆ &c.

ALLOCUTIO,

ALTERIUS NOMINE SCRIPTA

A. cl. l. c. XLIX.

CUm pro ingentibus beneficiis tuis , SA-
CRATISSIME IMPERATOR, quibus
adolescenciæ meæ spem (solaturus sic tamen
Parentis optimi senium , & de communi
Patriæ re non pessimè, opinor, meritâ canitiem, ornare
juxtâ, ac excitare dignatus es , non dispare indulgen-
tis